

В частности, в разделе *BuzzWord* электронной версии словаря *Macmillan* эта лексическая единица охарактеризована как «уже знакомое новое слово, встречающееся в ограниченном количестве текстов, но еще не нашедшее на данный момент повсеместного применения и не закрепившееся в качестве неологизма» [5]. Очевидно, что в таком случае основной задачей исследователя становится изучение динамики использования данной лексической единицы в англоязычном медийном дискурсе.

В заключение следует отметить, что приведенные в статье примеры новой лексики, безусловно, не отражают в полной мере ни разнообразия новообразований, ни их количественных показателей в современном англоязычном медийном пространстве. Тем не менее, предложенная подборка лексических единиц, по мнению автора, позволяет получить определенное представление о роли описанного явления в структуре текстов англоязычных СМИ, а также создает предпосылки для проведения более подробного исследования данного вопроса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Duck face and other new words [Electronic resource] // Oxford Dictionaries. – Mode of access : <https://blog.oxforddictionaries.com/2014/12/03/oxford-dictionaries-new-words-december-2014/>. – Date of access : 20.02.2017.
2. Where is the origin of ‘cyber’? [Electronic resource] // Oxford Dictionaries. – Mode of access : <https://blog.oxforddictionaries.com/2015/03/05/cyborgs-cyberspace-csi-cyber/>. – Date of access : 15.03.2018.
3. The Oxford Dictionaries Word of the Year 2013 is ‘selfie’ [Electronic resource] // Oxford Dictionaries. – Mode of access : <https://blog.oxforddictionaries.com/2013/11/18/word-of-the-year-2013-winner/>. – Date of access : 25.03.2018.
4. Post-truth [Electronic resource] // Oxford Dictionaries. – Mode of access : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/post-truth/>. – Date of access : 09.03.2018.
5. Protologism [Electronic resource] // Macmillan Dictionary. – Mode of access : <https://www.macmillandictionary.com/buzzword/entries/protologism.html>. – Date of access : 25.03.2018.

А. А. Салавей

г. Мінск, Беларусь

СЕМАНТЫКА МЕРКАВАННЯ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫМ ДЫСКУРСЕ (на матэрыяле беларускіх і англійскіх часопісных рэцэнзій)

Ментальныя канцэпты *веданне*, *меркаванне*, *вера*, складаючы ядро філасофскага разумення верагоднасці, з’яўляюцца цэнтральнымі паняццямі ў філасофіі і логіцы [1]. Пад верагоднасцю мы разумеем прагматычную,

суб'ектыўна-градуіраваную катэгорыю, якая адлюстроўвае ўпэўненасць / няўпэўненасць суб'екта ў прапазіцыі, ступень праўдзівасці выказвання, заснаваную на ментальных канцэптах *веданне–меркаванне–вера*.

У дакладзе прааналізаваны сродкі рэалізацыі верагоднасці, заснаванай на меркаванні, выбраныя з 50 тэкстаў часопісных рэцэнзій на беларускай і англійскай мовах («Дзеяслоў», «Літаратура і мастацтва», «Бярозка», «The Guardian», «The Independent», «The Standard»).

Дэфініцыя лексемы *меркаванне* змяшчае 3 семы: 'думка', 'погляд', 'дапушчэнне', указваючы на неаблігаторны характар праўдзівасці зместу выказвання [2]. Кваліфікацыя прапазіцыі як меркавання прадугледжвае наяўнасць у суб'екта маўлення часцей за ўсё ўскоснай (нехарактэрнай) інфармацыі пра падзеі ці звесткі, набытыя з «другіх рук», што і абумоўлівае няўпэўненасць, сумненне моўцы ў адпаведнасці выказвання рэчаіснасці. Характэрная прыкмета верагоднасці, заснаванай на меркаванні, – адсутнасць умоўнай узгодненасці паміж адрасантам, яго ўнутраным светам і адрасатамі, якая эксплікуецца разнастайным спектрам моўных адзінак у беларускіх часопісных рэцэнзіях:

1. Мадальнымі словамі ў функцыі пабочных слоў з семай дапушчэння: *мабыць* (6,7%), *хутчэй за ўсе* (5%), *відаць* (4%), *напэўна* (1%), *можа / можа быць* (3%), *магчыма* (7,7%), *пэўна* (0,7%), *верагодна* (0,3%), *відавочна* (2,7%): *Яніна Пінчук, мабыць, спрабавала ўвасобіць слэнгавае маўленне сучаснай беларускамоўнай моладзі.*

На аснове аналізу кантэкстаў выкарыстання пабочнага слова *мабыць* выяўлены наступныя прагматычныя функцыі ў публіцыстычным медыя-дыскурсе:

– імкненне адрасанта пазбегнуць катэгарычнасці ў сваіх суджэннях: *Мабыць, час ужо пакідаць у мінулым зазвычайныя каляндарныя чаканні: улетку ўжо колькі гадоў не заўсёды бывае спякотна, а ўзімку – снежна.* У дадзеным кантэксце эксплікуецца нежаданне адрасанта навязваць свой пункт гледжання адрасату адносна звычайных каляндарных чаканняў ад надвор'я;

– спроба рэцэнзента спасцігнуць сапраўдны намер аўтара твора: *Мабыць, менавіта таму аўтарка здолела па-майстэрску пераўвасобіцца ў мужчынскі вобраз.* Недастатковасць аб'ектыўных падстаў не дазваляе рэцэнзенту сцвярджаць нешта катэгарычна.

Маркёр *магчыма* выкарыстоўваецца ў рэцэнзіях у наступных кантэкстах:

– прадказанне далейшага лёсу рэцэнзуемага твора ці яго аўтара: *Стас Ільін пакінуў Беларусь, калі ж нехта возьмецца перачытваць кнігу праз 50 гадоў, то да гэтага часу аўтар, магчыма, набудзе вядомасць і паспее ўсё растлумачыць у інтэрв'ю альбо эсэ накаталіт «Ветравое шкло. Р. С.»;*

– меркаванне рэцэнзента пра невядомыя яму аспекты сітуацыі ў мінулым: *Больш за тое, магчыма, дзякуючы і ёй (у спалучэнні з рэдкай працавітасцю) пісьменнік быў здольны на такія вялікія здзяйсненні;*

– інтэрпрэтацыя сітуацыі, каментарый: *Чаму ж ён адначатку не даверыўся сабе, хаваўся за белым каўнерыкам? Магчыма, прычына – натуральная патрэба мець настаўніка, некаму наследаваць?*

2. Прэдыкаты ў безасабовых структурах з семай меркавання, дапушчэння: *здаецца* (6 %), *думаецца* (3,4 %), *лічыцца* (0,7 %), *падаецца* (5,7 %): *Думаецца, менавіта ў гэтым – стварэнні новага літаратурнага героя – і ўнікальнасць творчасці Марыі Роўда, і плённы кірунак развіцця сучаснай беларускай прозы ўвогуле.*

Выкарыстанне безасабовых прэдыкатаў *лічыцца*, *думаецца* абумоўлена ўхіленнем адрасанта ад персанальнай адказнасці за адпаведнасць зместу выказвання рэчаіснасці. Адказнасць моўцы за праўдзівасць прапазіцыі ўзмацняецца пры наяўнасці асабістага займенніка *я*. Меркаванне, якое эксплікуецца перфарматывамі *я лічу, я думаю*, што з’яўляюцца ядзернымі адзінкамі поля верагоднасці, заснаванай на меркаванні, – эпістэмічна больш моцнае, чым з безасабовымі прэдыкатамі, так як у першым выпадку «гарант» меркавання і яго ступені праўдзівасці – адрасант, у другім – усе ўдзельнікі камунікацыі. У прааналізаваных намі часопісных рэцэнзіях не сустракаліся перфарматывы *я лічу, я думаю*, што сведчыць аб латэнтнай адказнасці аўтара за верагоднасць інфармацыі ў прапазіцыі.

3. Перфарматыў *мяркую, што* (1 %) ў сінтаксічнай ролі галоўнай часткі складаназалежнага сказа: *Мяркую, што аўтар споведзі дасягнуў пэўнай папулярнасці, у яго ўжо ёсць сваё адметнае імя ў літаратуры.* Перфарматыў *мяркую* – ядзерны сродак рэалізацыі верагоднасці, заснаванай на меркаванні, набліжаны да прататыпу, так як эксплікуе ўскосную (нехарактэрную) інфармацыю ці інфармацыю, набытую з «другіх рук», што абумоўлівае недастатковасць суб’ектыўных і аб’ектыўных падстаў для прызнання меркавання праўдзівым. Адсутнасць умоўнай узгодненасці наконт праўдзівасці прапазіцыі паміж адрасантам, яго ўнутраным светам і знешнім светам, функцыю якога выконваюць адрасаты, маніфестуецца маркёрам *мяркую*: *А ў чытача падчас чытання вершаў, мяркую, абудзілася моцнае жаданне павандраваць па тых краінах, што ствараюць геаграфію зборніка А. Ігнаціюк.*

4. Мадальныя часціцы з семай дапушчэння ў ролі пабочных слоў: *бадай* (1,7 %), *хіба* (2,7 %): *Жыццё – бадай, самае часта ўжыванае слова ў зборніку.*

5. Мадальнае прыслоўе *наўрад* (1,7 %) з семай дапушчэння: *І ў развагах аўтара знаходжу пацверджанне ўласным назіранням: у моўнай праблемы з’явілася «літаратурная дачка», што з кожным годам становіцца ўсё больш дарослай, а дарослы чалавек ужо наўрад ці зможа памяняць сваю сутнасць*

6. Канструкцыі, якія эксплікуюць меркаванне адрасанта адносна адпаведнасці прапазіцыі рэчаіснасці: *на наш погляд* (0,3 %), *на маю думку* (1 %). Абедзве канструкцыі, з’яўляючыся сінонімамі ў семантычным плане, адрозніваюцца паміж сабой прагматычна: ступенню адказнасці адрасанта за праўдзівасць зместу выказвання. Маркёр *на наш погляд* эксплікуе «калектыўную» адказнасць за суджэнне, у той час як *на маю думку* – «індывидуальную» (персанальную) адказнасць за суджэнне: *Гэтыя праявы асобы*

паэта пары «Маладняка» і «Узвышша» ў вельмі няпросты для ўсёй беларускай інтэлігенцыі час, **на наш погляд**, з'яўляюцца ўскосным адказам на пытанне, чаму Дубоўка, маючы бяспрэчны талент, так і не стаў «беларускім Пушкіным». **На маю думку**, гэта адзін з галоўных універсальных сэнсаў кнігі, якую, дарэчы, ужо вызначалі як «кнігу пра любоў».

Прагматычныя функцыі беларускіх маркёраў верагоднасці, заснаванай на меркаванні:

- Функцыя эксплікацыі залежнасці пункту гледжання адрасанта ад грамадства, што сведчыць аб няўпэўненасці адрасанта ў сабе.

- Функцыя эксплікацыі ліберальнай пазіцыі аўтара, якая праяўляецца ў магчымасці нязгоды адрасата з пунктам гледжання адрасанта. Паказчыкі здаецца, мяркую, на маю думку даюць права адрасату на ўласнае прадстаўленне аб прадмеце маўлення.

- Функцыя ўхілення адрасанта ад персанальнай адказнасці за праўдзівасць прапазіцыі. Маркёры на наш погляд, лічыцца, думаецца рэпрэзентуюць невысокую ступень адказнасці рэцэнзента за адпаведнасць зместу выказвання рэчаіснасці.

Маркёры верагоднасці, заснаванай на меркаванні ў беларускіх часопісных рэцэнзіях складаюць 55,5 % ад агульнай колькасці эксплікатараў верагоднасці. Маркёры меркавання рэпрэзентуюць няўпэўненасць, сумненне аўтара ў праўдзівасці прапазіцыі, якое грунтуецца на яго ліберальнай, кампраміснай пазіцыі.

Эсплікатары меркавання ў англійскіх часопісных рэцэнзіях змяшчаюць семы меркавання (*opinion*), няўпэўненасці (*uncertainty*), дапушчэння, заснаванага на сумненні (*supposition, based on doubt*) [3]. Верагоднасць, заснаваная на меркаванні, маркіруецца ў рэцэнзіях наступнымі групамі адзінак:

1. Мадальнымі дзеясловамі *could* (2,1 %), *may / might* (15,6 %) з інфінітывам, якія выражаюць дапушчэнне, заснаванае на сумненні: *This could be the kind of fiction that many book buyers are looking for* 'Магчыма, гэта менавіта та белетрыстыка, якую шукаюць многія пакупнікі кніг'.

Мадальны дзеяслоў *can* і форма ўмоўнага ладу *could* выкарыстоўваюцца ў агульных пытальнікавых сказах (0,3 %) для эксплікацыі няўпэўненасці, сумневу, што адпавядае беларускім маркёрам *хіба, няўжо*: *Can a life without love still be worth living?* 'Няўжо жыццё без кахання варта пражываць?'.

У дадзеных мадальных дзеясловах спалучаецца дэантычная (першасная) і эпістэмічная (другасная) семантыка. Першасная семантыка заключаецца ў маніфестацыі магчымасці, другасная – верагоднасці, заснаванай на меркаванні. Аналіз кантэкстаў выкарыстання мадальнага дзеяслова *can / could* у рэцэнзіях ілюструе цяжкасці пры вызначэнні семантычнай грані, што актуалізуецца ў пэўным кантэксце.

2. а) Мадальнымі прыслоўямі з семай *uncertainty* 'няўпэўненасці': *perhaps* (10,6 %), *maybe* (1,8 %), *possibly* (0,6 %), *probably* (4,5 %), *unlikely* (0,6 %): *Maybe it's even the key to everything* 'Можа быць, гэта ключ да разгадкі'.

б) Мадавальнымі прыслоўямі з семай дапушчэння: *supposedly* (0,3 %), *seemingly* (0,9 %): *Many modern commentators seemingly like to speak of religious terrorism as a horrific distortion of religious truth* ‘Многім сучасным каментатарам, *відаць* / *здаецца*, падабаецца распавядаць аб рэлігійным тэрарызме, як жахлівым скажэнні рэлігійнай ісціны’.

3. Структурна-семантычнымі тыпамі галоўнай часткі складаназалежнага сказа з эпістэмічным модусам меркавання:

- суб’ект галоўнай часткі складаназалежнага сказа з’яўляецца карэфэрэнтным рэцэнзенту і выражаецца займеннікам першай асобы адзіночнага ліку ў камбінацыі з ментальнымі прэдыкатамі *think* (0,6 %), *suppose* (0,9 %), *doubt* / прэдыкатыў *be doubtful* (0,9 %): ***I doubt*** *it’ll become a cult classic...* ‘Я сумняваюся, што гэта кніга стане культавай класікай’.

- суб’ект галоўнай часткі складаназалежнага сказа са статусам ацэначнага можа быць інклюзіўным *мы* (0,6%), што дазваляе рэцэнзенту знізіць ступень персанальнай адказнасці за адпаведнасць зместу выказвання рэчаіснасці: *The literary achievements of this extraordinary year, which we think we know so well, become hard-won and surprising, rather than inevitable* ‘Літаратурныя дасягненні гэтага незвычайнага года, якія, думаем, мы так добра ведаем, становяцца выпакутаванымі і дзіўнымі, а не непазбежнымі’. Дыктум прадстаўлен як агульнараспаўсюджанае меркаванне, суб’ектам якога з’яўляецца ў тым ліку і аўтар.

- безасабовая канструкцыя з дзеясловам *seem* (8,7 %): ***It seems that*** *we can’t really choose to do anything about it* ‘Здаецца, мы нічога не можам выбіраць, каб справіцца з гэтым’.

- галоўная частка складаназалежнага сказа з прэдыкатам, выражаным спалучэннем прыметніка *sure* і дзеяслова-звязкі *be* з адмоўнай часціцай *not* (1,2 %): *I am absorbed by the material, but I am not sure what to make of it* ‘Я ўражаны гэтым матэрыялам, але я не ўпэўнены, што з ім можна зрабіць’.

4. Дзеясловамі *to think* (0,6 %), *to consider* (0,9 %), *to suppose* (0,3 %), *to appear* (0,9 %), *to be likely* (3%) у якасці кампанента канструкцыі Complex Subject ‘Складаны дзейнік’ (*to be thought to + Inf.*; *to be considered to + Inf.*; *to be supposed to + Inf.*) з семай меркавання, дапушчэння: *One theory posits that all mammal species are seeking a body weight of 1kg, which is thought to be the most efficient size if mammals are freed from pressures such as predation or competition* ‘Адна тэорыя сцвярджае, што ўсе віды млекакормячых імкнуцца да вагі цела 1 кг, якая, як мяркуюць, з’яўляецца найбольш эфектыўнай, калі памер млекакормячых вызваляецца ад ціскаў, такіх як драпежніцтва або канкурэнцыя’. Дадзеныя канструкцыі, эксплікуючы калектыўную адказнасць за праўдзівасць прапазіцыі, адпавядаюць беларускім безасабовым прэдыкатам *думаецца*, *лічыцца*, *здаецца*.

Маркёры верагоднасці, заснаванай на меркаванні ў англійскіх часопісных рэцэнзіях, складаюць 55,9 % ад агульнай колькасці эксплікатараў верагоднасці. Маркёры меркавання маніфестуюць няўпэўненасць, сумненне аўтара ў праўдзівасці прапазіцыі.

Параўнальнаны аналіз сродкаў эксплікацыі меркавання ў беларускіх і англійскіх часопісных рэцэнзіях паказаў супараўнальнасць іх колькасных паказчыкаў (55,5 % і 55,9 % адпаведна). Значная перавага паказчыкаў верагоднасці, заснаванай на меркаванні, у часопісных рэцэнзіях у абедзвюх мовах тлумачыцца асноўным патрабаваннем да прааналізаванага тыпу медыдыя-дыскурсу: сфармуляваць першапачатковае прадстаўленне ў адрасатаў аб прадмеце рэцэнзіі. Гэтаму як раз і садзейнічаюць эксплікатары верагоднасці, заснаванай на меркаванні, асноўнае камунікатыўнае прызначэнне якіх – даць адрасату свабоду мець уласны пункт гледжання аб прадмеце маўлення, што і з’яўляецца своеасаблівым імпульсам для больш цеснага азнаямлення адрасата з рэцэнзуемым творам.

Асноўным спосабам маніфестацыі верагоднасці, заснаванай на меркаванні ў беларускай мове, з’яўляецца лексічны (мадальныя словы), у англійскай мове – лексіка-граматычны (мадальныя дзеясловы, прыметнікі і прыслоўі). Агульным для дзвюх моў з’яўляецца актуалізацыя верагоднасці, заснаванай на меркаванні з дапамогай тэматычнага рада перфарматыўных дзеясловаў, аб’яднаных семантычным інварыянтам *думаць / to think*; мадальных дзеясловаў, прыметнікаў і прыслоўяў, мадальных слоў і словазлучэнняў у функцыі пабочных канструкцый. Самым частотным спосабам рэпрэзентацыі меркавання ў беларускай мове з’яўляецца мадальнае слова *магчыма* ў функцыі пабочнага слова (7,7 %), у англійскай мове – мадальны дзеяслоў *may / might* з формамі інфінітыва.

Нацыянальная спецыфіка маніфестацыі верагоднасці, заснаванай на меркаванні ў англійскай мове, праяўляецца ў выкарыстанні камбінацыі мадальных дзеясловаў *could / may / might* з формамі інфінітыва, якія выражаюць няўпэўненасць моўцы ў праўдзівасці выказвання. Адметнай характарыстыкай рэалізацыі значэння сумнення, няўпэўненасці суб’екта маўлення ў прапазіцыі з’яўляецца выкарыстанне мадальных слоў *likely / unlikely* у якасці часткі складанага дзейніка.

ЛІТАРАТУРА

1. Панченко, Н. Н. Когнитивные категории «истинность» и «достоверность»: общее и различное / Н. Н. Панченко // Знание. Понимание. Умение. – 2009. – № 1. – С. 132–136.
2. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы / А. Я. Баханькоў [і інш.]; пад агул. рэд. А. Я. Баханькова. – 5-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нар. асвета, 1996. – 414 с.
3. Oxford Advanced Learner’s Dictionary / ed. by S. Wehmeier. – Oxford : University Press, 2016. – 1540 p.